

Андрій Гайван,

аспірант Київського національного університету культури і мистецтв,
м. Київ, вул Коновальця, 36
e-mail: andriy.gaivan@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6603-6766>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ БІБЛІОТЕКАРЯ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Мета дослідження – визначити вплив штучного інтелекту (ШІ) на професійну ідентичність бібліотекарів та ключові компетентності в сучасних умовах. *Методологія* ґрунтується на системному та порівняльному аналізах, що дало змогу спрогнозувати напрями розвитку цифрових компетентностей у різних типах бібліотек. *Наукова новизна* полягає у виокремленні диференційованих компетентнісних профілів бібліотекарів (академічних, публічних, спеціалізованих) та обґрунтуванні відповідних моделей професійної підготовки в умовах інтеграції ШІ. *Висновки*: необхідне оновлення освітніх програм закладів вищої освіти (ЗВО), запровадження короткострокових професійних тренінгів, підтримка самоосвіти та використання професійних стандартів для цілеспрямованої трансформації ідентичності бібліотекарів в епоху ШІ.

Ключові слова: бібліотека, компетенції бібліотекаря, професійна ідентичність, штучний інтелект, освіта, цифрова грамотність, бібліотекар, цифрова трансформація.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні інформаційні технології стрімко трансформують освітні, наукові та культурні процеси, а також діяльність бібліотек – інституцій, які історично виконували роль інформаційних посередників між знаннями та суспільством. Цифровізація докорінно змінює функціональне призначення бібліотек, а впровадження штучного інтелекту (ШІ) стає однією з провідних тенденцій останніх років.

Традиційні функції бібліотекарів – збирання, збереження, організації та забезпечення доступу до інформаційних ресурсів – у

цифровому середовищі доповнюються аналітикою даних, цифровим консультуванням, підтримкою дослідницьких проєктів. Впровадження ШІ у бібліотечну діяльність охоплює дедалі ширше коло практичних застосувань: від віртуальних асистентів та персоналізованих систем до автоматичного індексування, семантичного пошуку та предиктивної аналітики. Вплив ШІ проявляється не лише в модернізації функціонування бібліотек, а й у глибинній трансформації професійної ідентичності бібліотекаря. Розширення аналітичних можливостей супроводжується новими етичними викликами (алгоритмічна упередженість, прозорість, приватність, ризик депрофесіоналізації), що актуалізує необхідність переосмислення гуманістичної місії професії в умовах цифровізації.

Аналіз досліджень і публікацій. У закордонній науці посилюється інтерес до професійних компетенцій бібліотекарів у контексті цифрових технологій та ШІ. Т. Дубе, М. Раммутлоа та Р. Мататіеле (T. Dube, M. Rammutoa, R. Matatiele), здійснивши систематичний огляд 27 публікацій 2020–2024 рр., виокремили ключові технічні компетенції: володіння хмарними сервісами, системами управління бібліотеками, інструментами вебаналітики, метаданими та цифровими репозитаріями [16]. Однак дослідження зосереджене на інструментальному підході, тоді як питання професійної ідентичності та етики використання ШІ залишилися поза увагою.

Натомість Е. Кокс (А. Сох) пропонує ширше бачення: успішне функціонування академічних бібліотек в епоху ШІ потребує поєднання технічної обізнаності зі стратегічним мисленням, розумінням етичних наслідків та контролем якості автоматизованих процесів [15]. Схожі погляди мають Дж. Чжан та Дж. Лю (J. Zhang, J. Liu), які інтерпретують трансформацію ролі бібліотекарів як перехід від традиційних зберігачів знань до інтелектуальних партнерів, здатних поєднувати технічні навички (управління даними, робота з алгоритмами) з гуманітарними (інформаційна етика, критичне мислення) та колаборативними (співпраця людини з машиною) компетенціями [19].

Українська наука характеризується більш фрагментованим дискурсом. М. Толмач пропонує Рамку цифрової компетентності та тест «Цифрограм» як інструменти оцінювання та модернізації

освітніх програм, але підхід не враховує специфіки роботи з ШІ [11]. Н. Ічанська, М. Лисенко та В. Пікалова конкретизують потенціал ШІ для автоматизації каталогізації, управління колекціями, впровадження персоналізованих систем рекомендацій і чат-ботів [5]. На прикладі бібліотек Полтавської області продемонстровано застосування нейромереж для прогнозування звернень користувачів та оптимізації розподілу ресурсів в умовах обмеженого фінансування.

С. Мамедова аналізує ШІ як складову цифрової трансформації, проте зосереджується на потенційних напрямках використання ШІ в бібліотеках, не приділяючи належної уваги ризикам та практичним обмеженням [6]. Аналогічне оптимістичне бачення має М. Маранчак, який окреслює потенціал мовних моделей ChatGPT, Gemini, Bing Chat та Grok для інформаційної, комунікаційної та маркетингової діяльності публічних бібліотек, наголошуючи на персоналізації сервісів і автоматизації рутинних завдань [7]. Натомість Н. Маранчак підкреслює, що впровадження ШІ гальмується браком фінансових ресурсів, дефіцитом фахівців та потребою в організаційній підтримці [8]. М. Сокіл та А. Зворський доповнюють цю позицію, акцентуючи, що інтелектуальні системи в академічних бібліотеках мають функціонувати під контролем людей і потребують працівників, здатних поєднувати професійні знання в бібліотечній справі з умінням працювати зі спеціалізованим програмним забезпеченням [10].

Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчує спільне розуміння незворотності інтеграції ШІ в бібліотечну сферу та необхідності оновлення професійних компетенцій бібліотекарів. Проте відсутність емпіричних досліджень і диференційованого підходу до різних типів бібліотек гальмує формування практично орієнтованих стратегій.

Мета статті – проаналізувати особливості трансформації професійної ідентичності бібліотекаря в умовах впровадження штучного інтелекту, визначити нові компетентнісні вимоги та окреслити стратегічні орієнтири для професійної освіти в цифровому середовищі.

Методологія дослідження базується на міждисциплінарному підході, що поєднує бібліотекознавство, педагогіку, інформаційні технології та соціокультурний аналіз для цілісного осмислення трансформації професійної ідентичності бібліотекаря. Системний

підхід застосовано для розгляду бібліотек як елементів соціально-інформаційної екосистеми. Порівняльний аналіз закордонних і українських публікацій дав змогу виокремити ключові підходи до розуміння професійних компетентностей бібліотекарів, окреслити професійні ролі у різних типах бібліотек. Прогностичний підхід використано для формулювання рекомендацій щодо структурування програм підвищення кваліфікації та розробки індивідуальних освітніх траєкторій розвитку цифрових компетенцій бібліотекарів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна ідентичність бібліотекаря – це поєднання цінностей, знань, компетенцій, етики та самоусвідомлення, що визначає місце та роль фахівця у соціальній, інформаційній і технологічній екосистемах. Вона формується на перетині гуманітарних традицій, інформаційної культури та соціальної місії бібліотекаря як посередника між знаннями та користувачами.

Історично професійна ідентичність бібліотекаря формувалася навколо функцій збирання, систематизації, збереження інформації та посередництва між користувачем і знаннями. У цифровому середовищі ці функції не зникають, але набувають нових конфігурацій. В епоху інформаційного перенасичення користувачі потребують не лише доступу до інформації, а й її інтерпретації, критичного аналізу, персоналізованої підтримки. Бібліотекарі стають навігаторами в океані цифрового контенту, допомагаючи знайти надійні джерела, визначити релевантність інформації, оцінити її якість та коректно використовувати. Так формується нова модель професійної ідентичності, яка поєднує класичні гуманітарні компетенції із цифровою культурою та технологічною обізнаністю. Бібліотекар стає посередником між користувачем і алгоритмом, забезпечуючи якісну взаємодію з інформацією.

Професійна ідентичність бібліотекаря залежить від типу бібліотеки, що визначає специфіку ролей, функцій та очікувань користувачів. В академічних бібліотеках вона пов'язана насамперед із підтримкою дослідницької діяльності: роботою з наукометричними базами, управлінням даними, супроводом відкритої науки й аналітикою публікаційної активності [10]. III посилює роль бібліотекаря як експерта з наукової інформації та верифікатора надійності джерел.

У спеціалізованих бібліотеках (технічних, медичних, юридичних) ідентичність зосереджується на глибокій предметній експертизі та роботі з вузькоспеціалізованими ресурсами. Впровадження ШІ пов'язане із цифровими репозитаріями, автоматизованим аналізом документів та підтримкою галузевих інформаційних систем.

У публічних бібліотеках домінує соціально-освітня місія: бібліотекар є медіатором цифрової грамотності, навчає різні групи населення, зокрема людей старшого віку, користуванню цифровими сервісами. Професійна ідентичність формується навколо ролі консультанта та фасилітатора доступу до технологій, що актуалізує комунікативні та педагогічні компетенції. Таким чином, тип бібліотеки задає пріоритетні професійні ролі, моделюючи різні траєкторії трансформації ідентичності бібліотекарів.

Попри значний потенціал ШІ, його впровадження створює системні виклики, що впливають на професійну ідентичність та компетентність бібліотекарів. Для цілісного аналізу вони класифіковані за ключовими категоріями (див. табл. 1).

Ці виклики формують складну систему взаємопов'язаних проблем. Хронічне недофінансування зумовлює застарілість інфраструктури та унеможливорює підвищення зарплат і організацію навчання, етичні проблеми викликають недовіру користувачів до ШІ-систем, що знижує мотивацію бібліотек інвестувати в інновації. Утворюється замкнене коло, яке загрожує системною кризою: бібліотеки не встигають за технологічним прогресом та втрачають свою конкурентоспроможність як інформаційні та культурні інституції.

Одним із найбільш серйозних наслідків впровадження ШІ є ризик депрофесіоналізації бібліотекарів. Коли алгоритми виконують аналітичні завдання – визначають інформаційні потреби, формують рекомендації, структурують фонди – бібліотекар ризикує перетворитися на пасивного оператора, що контролює роботу алгоритмів, але втрачає глибинне розуміння інформаційних процесів [19]. Щоб уникнути цього, фахівцям необхідно переосмислити свою роль, акцентуючи увагу на компетенції, які неможливо автоматизувати: критичне мислення, емоційний інтелект, етична експертиза, навчання інформаційної грамотності користувачів.

Таблиця 1

Виклики впровадження штучного інтелекту в бібліотеках

Категорія	Виклики	Шляхи вирішення
Технічні	Застаріла ІТ-інфраструктура (повільні сервери, відсутність сучасних робочих систем, низька пропускна спроможність та нестабільність інтернет-з'єднання); брак локалізованих інструментів і мовних моделей для роботи українською; нерівномірний рівень оцифрування фондів; низька якість метаданих.	Модернізація обладнання; перехід на хмарні сервіси; використання відкритих ШІ-платформ; розробка та тестування локалізованих моделей, зокрема україномовних; партнерство з ІТ-компаніями.
Фінансові	Хронічне недофінансування; висока вартість ліцензій ШІ; обмежені ресурси на навчання персоналу; залежність від міжнародних донорів і грантових програм.	Використання відкритих і безкоштовних ШІ-інструментів (ChatGPT Free, Google Gemini); залучення грантового фінансування і державної підтримки; розробка проєктів державно-приватного партнерства для впровадження ШІ.
Кадрові	Дефіцит кваліфікованих ШІ-фахівців; низькі заробітні плати та відтік кадрів; відсутність мотивації до професійного розвитку; високий рівень професійного вигорання; низька готовність до ШІ; депрофесіоналізація.	Підвищення заробітної плати (потребує політичних рішень на державному рівні); створення стимулів для професійного розвитку (сертифікації, премії за освоєння ШІ); регулярні професійні тренінги та курси підвищення кваліфікації; оновлення навчальних програм ЗВО.

Продовження табл. 1

Етичні	Алгоритмічна упередженість; ІІІ-галюцинації; порушення конфіденційності користувачьких даних; відсутність прозорості алгоритмів; недовіра користувачів; ризик дезінформації; цифрова нерівність.	Регулярний аудит алгоритмів і тестування систем; впровадження чіткої політики конфіденційності; інформаційно-освітні тренінги для персоналу та користувачів; партнерство з освітніми організаціями.
--------	--	--

В українських реаліях виклики впровадження ІІІ в бібліотеки проявляються особливо гостро. Воєнні дії спричиняють руйнування інфраструктури, переорієнтацію бюджетів та поглиблення недофінансування. Кадровий дефіцит посилюється через вимушену міграцію та високий рівень професійного вигорання [2]. Тому стратегії розвитку ІІІ мають бути не лише технологічно обґрунтованими, а й адаптованими до реальних соціально-економічних обмежень.

Глобальні дослідження засвідчують тривожну тенденцію: попри високий інтерес до ІІІ, рівень реальної готовності бібліотекарів до його впровадження залишається низьким через брак практичного досвіду та етичних орієнтирів [17]. Стратегія адаптації професійної ідентичності не може бути універсальною; вона має базуватися на чіткій диференціації залежно від типу бібліотеки, технічних можливостей та запитів спільноти.

Для академічних бібліотек стратегічним пріоритетом стає трансформація бібліотекаря в куратора дослідницькими даними. Науковці дедалі частіше стикаються з проблемою галюцинацій генеративних моделей. У цьому контексті ключовою компетенцією бібліотекаря є верифікація контенту. Згідно з рекомендаціями Асоціації коледжових та дослідницьких бібліотек ACRL [14], професійний профіль академічного бібліотекаря має охоплювати: промпт-інжиніринг для наукових цілей, етичний аудит, класифікацію та усвідомлений

добір ІІІ-інструментів, навички роботи з аналітичними сервісами, підтримку наукометрії й готовність експериментувати для інновацій.

У сегменті спеціалізованих бібліотек вплив ІІІ посилюється, оскільки тут точність інформації є визначальною. Стратегія розвитку ідентичності полягає у переході бібліотекаря до ролі експерта, повноправного партнера у професійних робочих процесах. Критичним є розвиток навичок семантичного аналізу та глибокого розуміння предметної сфери.

Для публічних бібліотек стратегія має бути соціально орієнтованою. В умовах війни та цифрової нерівності бібліотекар стає провідником технологій для користувачів. Мережа з-понад 5 тис. бібліотек-хабів цифрової освіти вже стала критичним елементом державної інфраструктури. У 2024 р. понад 25 тис. громадян пройшли навчання саме на базі бібліотек [1]. У таких умовах компетентність бібліотекаря має фокусуватися на розвитку цифрової інклюзії, умінні навчати базовим технологічним навичкам, підтримці користувачів у роботі з е-послугами та безпечному використанні ІІІ-інструментів.

Підготовка бібліотечних фахівців у ЗВО потребує інтеграції спеціалізованого курсу «ІІІ у бібліотечно-інформаційній діяльності». Його зміст має охоплювати: теоретичні засади ІІІ та машинного навчання; ІІІ-інструменти для обробки ресурсів (каталогізація, індексування, пошук, рекомендаційні системи); етичні та правові аспекти використання ІІІ; практикум із застосування ІІІ-інструментів у сервісах для користувачів та внутрішніх процесах бібліотеки.

Диференціація за типами бібліотек може реалізовуватися через вибіркові модулі: для академічних бібліотек – використання ІІІ в наукометричній та дослідницькій підтримці (аналіз публікацій, управління дослідницькими даними, робота з репозитаріями); для публічних бібліотек – ІІІ в цифровій інклюзії, медіаграмотності та роботі з громадами (навчання користувачів, протидія дезінформації, забезпечення доступності сервісів); для спеціалізованих бібліотек – модуль, орієнтований на застосування ІІІ в галузевих базах знань, підготовці аналітичних оглядів і звітів для професійних спільнот.

Перспективною є розробка сертифікованих програм за участі ЗВО

та ІТ-партнерів. Прикладом є грантова програма Техаського університету в Остіні (США) – «Підготовка майбутніх викладачів у галузі бібліотечної справи, ІІІ та освіти і досліджень на основі даних» (LADDER) – передбачає трирічну підготовку дев'ятох викладачів з ІТ-спеціалізацією у публічних, шкільних та академічних бібліотеках [18], що дасть їм змогу не лише застосовувати свої технічні знання, а й засвоїти цінності та контекст бібліотечної справи.

За умов хронічного недофінансування та браку часу пріоритетом мають стати короткострокові інтенсивні тренінги у форматі практичних воркшопів, де учасники відразу застосовуватимуть отримані знання для виконання реальних завдань. Приклад успішної реалізації – XIV Всеукраїнська онлайн-школа бібліотечного журналіста «Штучний інтелект у бібліотечних медіа: тренд чи необхідність?» (20–23 травня 2025 р.) [13]. Актуальність аналогічних навчальних ініціатив підтверджують і професійні дискусії в провідних наукових установах. Так, 18 лютого 2025 р. у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського відбулося засідання Вченої ради, присвячене темі «Як зробити штучний інтелект партнером бібліотек» [12], 10 жовтня 2024 р. – проведення тематичної секції «Інформаційні ресурси та сервіси бібліотек: потенціал міжнародної інтеграції» в рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір» [4]. Визначені пріоритети (каталогізація, створення метаданих, розпізнавання текстів, аналіз колекцій, реставрація документів) демонструють зміни у професійних вимогах: робота з ІІІ-інструментами поступово стає невід'ємною частиною компетентнісного профілю сучасного бібліотекаря.

Не менш важливою є самоорганізація процесу навчання. Бібліотекарі можуть проходити безкоштовні онлайн-курси на платформах Coursera, EdX, Prometheus. Наприклад, Prometheus пропонує курси «Від початківця до експерта в ІІІ» та «Початок роботи з ChatGPT», які допоможуть опанувати ІІІ для робочих задач та підвищити продуктивність. Важливим елементом самоосвіти є експериментування з безкоштовними ІІІ-інструментами (ChatGPT, Google Gemini, Grok), що дає змогу на практиці оцінити їхні можливості та обмеження. Ключову роль відіграють також неформальні спільноти у

соціальних мережах та месенджерах (Facebook, LinkedIn, Telegram), де фахівці діляться кейсами, обговорюють проблеми та шукають спільні рішення.

В Україні реалізуються проекти, спрямовані на оновлення компетенцій бібліотекарів. Так, 19 червня 2024 р. на платформі Дія.Освіта представлено «Проект рамки цифрової компетентності бібліотечного працівника» та тест «Цифрограм для бібліотекарів». [9] Ці інструменти стали першим системним кроком до стандартизації цифрових умінь, дозволяючи оцінити наявний рівень компетентностей і вибудовувати індивідуальні траєкторії професійного розвитку. Подальшим кроком стало затвердження 10 березня 2025 р. професійного стандарту «Бібліотекар», що окреслив сучасну модель фахівця і забезпечив нормативний каркас для оновлення освітніх програм [3].

Незважаючи на успішні ініціативи, формування ІІІ-орієнтованої ідентичності бібліотекарів ускладнюється перешкодами, що стримують якісний розвиток освітніх програм. Недостатнє фінансування унеможливорює регулярне оновлення інфраструктури, оплату ліцензій та залучення експертів. Не менш значущою є низька мотивація персоналу, зумовлена відсутністю чіткої системи заохочень і зв'язку між підвищенням кваліфікації, рівнем заробітної плати та кар'єрними можливостями. Організаційні труднощі – перевантаженість працівників, нерівний доступ до якісної техніки, нестабільне інтернет-з'єднання – створюють ситуацію, коли компетентнісні вимоги з'являються швидше, ніж можливості для їх освоєння.

Таким чином, ефективне впровадження освітніх програм з розвитку ІІІ-компетентності бібліотекарів потребує змістовного оновлення навчальних матеріалів та усунення системних перешкод. Лише поєднання фінансової підтримки, мотиваційних механізмів і доступу до якісної інфраструктури створить умови, у яких освітні ініціативи стануть реальним інструментом трансформації професійної ідентичності бібліотекарів.

Висновки. Інтеграція ІІІ в бібліотечну діяльність зумовлює глибинну трансформацію професійної ідентичності бібліотекаря: перехід від традиційних функцій зберігача інформації до ролі навігатора в цифровому просторі, аналітика, верифікатора та

медіатора між користувачем і алгоритмом. Професійна ідентичність набуває диференційованого характеру залежно від типу бібліотеки: в академічних бібліотеках – куратор дослідницьких даних та експерт із верифікації інформації, у спеціалізованих – партнер у професійних процесах, у публічних – провідник цифрової інклюзії.

Виявлено системний характер викликів впровадження ІІІ в українських бібліотеках: технічні обмеження (застаріла інфраструктура, брак україномовних ІІІ-інструментів), фінансові бар'єри (хронічне недофінансування, висока вартість ліцензій), кадрові проблеми (відтік персоналу, низька мотивація, ризик депрофесіоналізації) та етичні виклики (алгоритмічна упередженість, конфіденційність даних, цифрова нерівність). У результаті формується замкнена система проблем, що створює загрозу для стабільного функціонування бібліотек.

Адаптація професійної ідентичності бібліотекарів потребує багаторівневої освітньої стратегії: інтеграції спеціалізованих курсів із ІІІ в програми ЗВО з диференціацією за типами бібліотек, організації короткострокових практичних тренінгів, розвитку культури самоосвіти, активної участі в професійних спільнотах. Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричним вивченням ефективності освітніх програм, аналізом практик впровадження ІІІ в різних типах бібліотек та розробкою індивідуальних траєкторій професійного розвитку бібліотекарів.

Список бібліографічних посилань

1. 25 тисяч українців навчалися цифрової грамотності в освітніх хабах. *Міністерство цифрової трансформації України*. 31 груд. 2024. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/25-tisyach-ukraintsiv-navchalisya-tsifrovoi-gramotnosti-v-osvitnikh-khabakh> (дата звернення: 27.07.2025).

2. Биркович Т. І., Вільчинська І. Ю. Інформаційно-комунікативна діяльність бібліотек України в умовах війни. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 4. С. 42–48. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.293970>

3. Затверджено професійний стандарт «Бібліотекар». *Державне*

агентство України з питань мистецтв та мистецької освіти. 20 берез. 2025. URL: <https://arts.gov.ua/zatverdzheno-profesijnij-standart-bibliotekar> (дата звернення: 02.07.2025).

4. Інформаційні ресурси та сервіси бібліотек: потенціал міжнародної інтеграції. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6608> (дата звернення: 18.09.2025).

5. Ічанська Н. В., Лисенко М. В., Пікалова В. В. Розвиток штучного інтелекту і його застосування в бібліотечній справі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2024. № 45 (2). С. 195–204. [https://doi.org/10.24144/2616-7700.2024.45\(2\).195-204](https://doi.org/10.24144/2616-7700.2024.45(2).195-204)

6. Мамедова С. І. Застосування штучного інтелекту в бібліотеках у контексті трансформації суспільства. *Культурологічний альманах*. 2023. № 4. С. 231–238. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.32>

7. Маранчак М. Перспективи застосування публічними бібліотеками України технологій штучного інтелекту. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. № 13. С. 61–71. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307118>

8. Маранчак Н. Використання штучного інтелекту в цифровому маркетингу бібліотечної галузі України: зарубіжний досвід і перспективи. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2023. № 6 (1). С. 172–184. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283986>

9. На Дія.Освіта запустили два нові інструменти з цифрової грамотності для бібліотекарів. (19 черв. 2024). United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/na-diyaosvita-zapustily-dva-novi-instrumenty-z-tsyfrovoyi-hramotnosti-dlya-bibliotekariv>. (дата звернення: 06.09.2025).

10. Сокіл М., Зворський А. Перспективи застосування штучного інтелекту для оптимізації роботи академічної бібліотеки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 333. С. 55–60. <https://doi.org/10.31891/2307-5732-2024-333-2-9>

11. Толмач М. Цифрова компетентність бібліотечних фахівців як чинник діяльності бібліотек в умовах цифрової трансформації. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 9. С. 57–69. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259152>

12. Як зробити штучний інтелект партнером бібліотек. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6706> (дата звернення: 18.09.2025).
13. XIV Всеукраїнська онлайн-школа бібліотечного журналіста: «Штучний інтелект у бібліотечних медіа: тренд чи необхідність?» *Українська бібліотечна асоціація*. URL: <https://ula.org.ua/konferentsii-seminary-treninhy/konferentsii/icalrepeat.detail/2025/05/20/3710/-/xiv-vseukrainska-onlain> (дата звернення: 12.08.2025).
14. AI Competencies for Academic Library Workers. *American Library Association*. URL: https://www.ala.org/sites/default/files/2025-03/AI_Competencies_Draft.pdf (дата звернення: 03.09.2025).
15. Cox A. Academic librarian competencies and artificial intelligence. *South African Journal of Libraries and Information Science*. 2024. Vol. 90. No. 2. Pp. 1-9. <https://doi.org/10.7553/90-2-2405>
16. Dube, T. V., Rammutloa M. W., Matatiele R. Skills and competencies of academic librarians to use information technology tools in the digital era: A systematic literature review. *Information Development*. 2024. 0(0). <https://doi.org/10.1177/02666669241302054>
17. Lo L. Evaluating AI Literacy in Academic Libraries: A Survey Study with a Focus on U.S. Employees. *College & Research Libraries*. 2024. Vol. 85. No. 5. <https://doi.org/10.5860/crl.85.5.635>
18. Texas iSchool to Train Future Faculty in Library, AI, and Data Driven Education and Research (LADDER). *The School of Information at the University of Texas at Austin*. URL: <https://ischool.utexas.edu/news/texas-ischool-train-future-faculty-library-ai-and-data-driven-education-and-research-ladder> (дата звернення: 20.09.2025).
19. Zhang J., Liu J. From Knowledge Keeper to Intelligent Collaborator: The Role Reinvention and Value Reconstruction of Librarians in the AI-Enabled Era. *Publications*. 2025. Vol. 13. No. 3. Pp. 43. <https://doi.org/10.3390/publications13030043>.

References

1. 25 tysiach ukraintsiv navchalysia tsyfrovoi hramotnosti v osvitnikh khabakh [25 thousand Ukrainians learned digital literacy in educational hubs]. (2024, December 31). *Ministerstvo tsyfrovoi transformatsii*

Ukrainy – Ministry of Digital Transformation [in Ukrainian]. Retrieved July 27, 2025, from <https://thedigital.gov.ua/news/education/25-tisyach-ukraintsiv-navchalisya-tsifrovoi-gramotnosti-v-osvitnikh-khabakh>

2. Byrkovych, T., Vilchynska, I. (2023). Information and communication activity of Ukrainian libraries in the conditions of war. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 42-48 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.293970>

3. Zatverdzheno profesiynyi standart “Bibliotekar” [Professional standard “Librarian” approved]. (2025, March 20). *Derzhavne ahentstvo Ukrainy z pytan mystetstv ta mystetskoi osvity – State Agency for arts and art education in Ukraine*. Retrieved July 2, 2025, from <https://arts.gov.ua/zatverdzheno-profesijnyj-standart-bibliotekar> [in Ukrainian].

4. Informatsiini resursy ta servisy bibliotek: potentsial mizhnarodnoi intehtratsii [Library information resources and services: potential for international integration]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – V. I. Vernadsky National Library of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved September 18, 2025, from <http://www.nbuv.gov.ua/node/6608>

5. Ichanska, N. V., Lysenko, M. V., & Pikalova, V. V. (2024). Development of artificial intelligence and its use in library management. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series of Mathematics and Informatics*, 45(2), 195-204 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.24144/2616-7700.2024.45\(2\)](https://doi.org/10.24144/2616-7700.2024.45(2))

6. Mamedova, S. I. (2023). Applications of artificial intelligence in libraries in the context of social transformation. *Culturological Almanac*, 4, 231-238 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.4.32>

7. Maranchak, M. (2024). Prospects for the use of artificial intelligence technology by public libraries of Ukraine. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 13, 61-71 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.13.2024.307118>

8. Maranchak, N. (2023). Using artificial intelligence in digital marketing of the library industry of Ukraine: foreign experience and prospects. *Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere*, 6(1), 172-184 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283986>

9. Na Diia. Osvita zapustyly dva novi instrumenty z tsyfrovoi hramotnosti dlia bibliotekariv [Two new digital literacy tools for librarians

launched on Diia.Osvita]. (2024, June 19). *Programa rozvytku OON – United Nations Development Programme* [in Ukrainian]. Retrieved September 6, 2025, from <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/na-diyaosvita-zapustyly-dva-novi-instrumenty-z-tsyfrovyi-hramotnosti-dlya-bibliotekariv>

10. Sokil, M. & Zvorskyi, A. (2024). Prospects for using artificial intelligence to optimize the work of academic libraries. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical Sciences*, 333, 55-60 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31891/2307-5732-2024-333-2-9>

11. Tolmach, M. (2022). Digital competence of library specialists as a factor of library activity in the conditions of digital transformation. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 9, 57-69 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259152>

12. Yak zrobyty shtuchnyi intelekt partnerom bibliotek [How to make artificial intelligence a partner of libraries]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: ofitsiyni vebsait – V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: official websait* [in Ukrainian]. Retrieved September 18, 2025, from <http://www.nbu.gov.ua/node/6706>

13. XIV Vseukrainska onlain-shkola biblioteknoho zhurnalista: “Shtuchnyi intelekt u biblioteknykh media: trend chy neobkhidnist?” [XIV All-Ukrainian Online School of Library Journalism: Artificial Intelligence in Library Media: Is It a Necessary Trend?]. *Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia – Ukrainian Library Association* [in Ukrainian]. Retrieved August 12, 2025 from <https://ula.org.ua/konferentsii-seminary-treninhy/konferentsii/icalrepeat.detail/2025/05/20/3710/-/xiv-vseukrainska-onlain>

14. AI Competencies for Academic Library Workers. *American Library Association*. Retrieved September 3, 2025 from https://www.ala.org/sites/default/files/2025-03/AI_Competencies_Draft.pdf

15. Cox, A. (2024). Academic librarian competencies and artificial intelligence. *South African Journal of Libraries and Information Science*, 90(2), 1-9. <https://doi.org/10.7553/90-2-2405>

16. Dube, T. V., Rammutloa, M. W., & Matatiele, R. (2024). Skills and competencies of academic librarians to use information technology tools in the digital era: A systematic literature review. *Information Development*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/026666669241302054>

17. Lo L. Evaluating AI Literacy in Academic Libraries: A Survey Study with a Focus on U.S. Employees. *College & Research Libraries*, 2024, 85, 5. <https://doi.org/10.5860/crl.85.5.635>

18. Texas iSchool to Train Future Faculty in Library, AI, and Data Driven Education and Research (LADDER). *The School of Information at the University of Texas at Austin*. Retrieved September 20, 2025 from <https://ischool.utexas.edu/news/texas-ischool-train-future-faculty-library-ai-and-data-driven-education-and-research-ladder>

19. Zhang, J., Liu, J. (2025). From Knowledge Keeper to Intelligent Collaborator: The Role Reinvention and Value Reconstruction of Librarians in the AI-Enabled Era. *Publications*, 13(3), 43. <https://doi.org/10.3390/publications13030043>

Стаття надійшла до редакції 29.09.2025.

Andrii Haivan,

Postgraduate student,

Kyiv National University of Culture and Arts

36 Konovaltsya St., Kyiv 01601, Ukraine

e-mail: andriy.gaivan@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6603-6766>

Transformation of a Librarian Professional Identity in the Context of the Implementation of Artificial Intelligence

The rapid advancement of artificial intelligence (AI) has actualized the need to rethink the librarian's role in the modern information ecosystem. Digitalization leads to a deep transformation of professional identity, shifting the emphasis from traditional resource preservation to data analytics, digital consulting, and ethical mediation between the user and algorithmic systems. *The aim of the study* is to analyze the transformation of the librarian's professional identity under the influence of AI, determine new competence requirements, and outline strategic guidelines for professional education in the digital environment. *Research methodology*. The study employs an interdisciplinary framework combining library science, pedagogy, and sociocultural analysis to understand shifts in professional self-awareness. The systemic approach considers libraries as integral elements of a socio-information ecosystem. Comparative analysis of foreign and Ukrainian academic discourse identified global trends and local specificities regarding digital competencies. A prognostic approach helped to formulate recommendations for structuring advanced training programs and developing individual educational trajectories for librarians. *Scientific novelty*.

The research conceptualizes professional identity as a dynamic synthesis of humanitarian traditions and digital culture. A differentiated strategy for identity transformation the author proposed, based on the library type: for academic libraries, the priority is the transition to research data curators and verification experts; for specialized libraries, the focus is on deep subject expertise; for public libraries, the identity centers on digital inclusion. The study systematizes technical, financial, and ethical challenges of AI implementation in the Ukrainian context and identifies the risk of de-professionalization, when the librarian is reduced to a technical operator. *Conclusions.* It is established that AI integration reconfigures the profession, demanding a shift from routine operations to high-level analytical functions. The research substantiates the necessity of modernizing higher education curricula by integrating specialized AI modules tailored to specific library types. Effective identity transformation requires a comprehensive approach combining individual adaptation strategies with systemic institutional support and infrastructure modernization.

Keywords: library, librarian competencies, professional identity, artificial intelligence, education, digital literacy, librarian, digital transformation.